

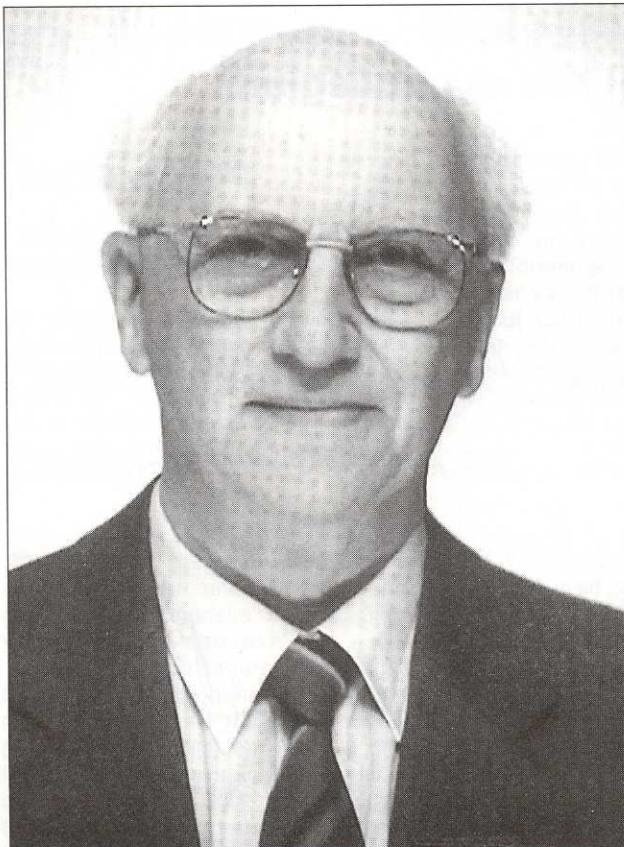
Jag minns ...

Vilket är det egentligen, som ger den största behållningen: den förtjusta aha-upplevelsen, när man lyckats identifiera någon bland sina rötter trots ofullständiga kyrkböcker, eller en fördjupad bild av den ekonomiska, sociala och kulturella miljö, där ens förfäder levde? Både och, svarar säkerligen flertalet släktforskare. För den vane och tränade släktforskaren ger det förvisso en stor tillfredsställelse att lyckas lösa ett komplicerat forskarproblem, men för oss många, som inte hunnit bli lika erfarna och kunniga, kan nog kontakten med gångna tiders värderingar ge en särskild stimulans.

 av Holger Korpås

Jag minns, när jag - alldeles i början av min släktforskarbana - sökte i vigselboken efter mina farföräldrars data och fann formuleringen: "med skriftligt medgivande av hennes äldste bror Sven Johansson i Hjulsered och muntligt av henne själv". Även om jag - teoretiskt - var någorlunda väl medveten om kvinnornas formellt osjälvständiga ställning, gav formuleringen i vigselboken ändå ett djupare perspektiv på dagens genusdebatt. Min farmor var enligt dem, som kände henne, en självständig och viljestark kvinna; som lärarinna van att bestämma och väl medveten om var skåpet skulle stå. Ändå skulle hennes äldste bror ge sitt medgivande till hennes giftermål. Men det var ju trevligt, att hon fick tala om att hon var med på saken (för det var hon).

I detta fallet var det fråga om socia-

Holger Korpås

la regler, som väl var ungefär lika i hela landet, men det kan ju finnas annat, som mera ger anknytning till den egna bygden. När jag tittade i födelseboken efter uppgifter om min far, stod hans föräldrar angivna helt i sin ordning, men i rutan för barnets namn stod endast formuleringen "barnet odöpt". Utan dop inget namn, alltså. I den våg av frikyrklig väckelse, som svepte fram över Närungabygden på 1870- och 1880-talen, restes också krav på dop och nattvard i frikyrklig lekmannaregi. Farfar var starkt engagerad i väckelsen och hans yngste son, min far, var en av de första, som döptes av en lekmannapredikant. Senare under 1880-talet blev det vanligare med frikyrkodop, men för pionjärerna - som ju inte själva fått välja - betydde det problem. Från mobbingen i skolan mot "korpens odöpte hedningaonge" till förvägran av andra sakrament. När far hade undergått vederbörlig kyrklig konfirmationsundervisning tillsammans med sina jämnåriga, fick alla "gå fram" utom han, som inte var döpt. "Jag hade väl kunnat gå med på att döpas" sa far på ålderns höst, "men när prästen började varna för livslång vanfrejd och evig förtappelse, tyckte jag att han tog i väl mycket, så det fick vara". Prästens krav på dop före konfirmation var väl ur kyrkans synpunkt rimligt. Men det hade kanske varit snyggare att klargöra det, när konfirmationsundervisningen började. Hur som helst, det blev ingen konfirmation och i konsekvens med det inga kyrklig vigsel.

Och hur gick det med den livslånga vanfrejden? Kanske tänkte far på prästens ord, när han på sin 40-årsdag fick ta emot en guld-klocka av representanter från bygden som tack för att han tagit initiativet till och lett elektrifieringen i bygden. Detta skedde redan 1918, vilket var tidigare än på de flesta håll på landsbygden. Kanske log han för sig själv, när han bland de många förtroendeuppdragen tog över ordförandeskapet i skolstyrelsen. Den uppgiften hade tidigare varit förbehållen prästerskapet som en del av dess ansvar för det nya släktets fostran.

Fick far inte det första sakramentet på reglementsenligt sätt och förvägrades han det andra och tredje, så var det annorlunda, när han samlades till sina fäder. Då jordfästes han som den kyrkans son han innerst inne var och de tal, som hölls, andades förvisso inget om vanfrejd. Fick alltså "den odöpte hedningaongen" sin hädanfärd i kyrkans hägn och frid, blev däremot begravningsakten efter farfar ett led i frikyrkans frigörelsekamp, tydligen enligt hans egen önskan. Sedan stoftet bisatts, genomfördes en frikyrklig begravningsritual helt överraskande för prästerskapet, vilket vållade betydande rabalder - någon frikyrklig rätt att genomföra begravningar fanns självfallet inte vid denna tid. Men visst fanns där en konsekvent linje från beslutet att döpa den sistfödde inom frikyrkan till att själv gå mot domens dag med frikyrkopredikantens välsignelse som färdkost.

Vad har då detta med släktforskning att göra? Ja, kanske bara det, att det påminner om att dokumentens korta data kan skildra livsöden eller belysa dramatiska skeenden i en hel bygd. Släktforskning är inte bara att söka sina rötter utan också att utforska den jordmån, där rötterna fått sin näring.